

İleride Türkiye'nin kültür tarihini yazacak olanlar, tıpkı geçmişte olduğu gibi, merkezden uzak, genel geçer değer yargılarının dışında, gündelik ve anlamsız

ilişkilerin ötesinde kalan ve bir şey yapmaya çalışanların yalnızca bir avuç insan olduğunu da yazacaktır. Kuruluş dönemindeki çalışmaları ve heyecanı daha dün gibi anımsadığım 'Sanart - Görsel Sanatları Destekleme Derneği' böylesi girişim ve etkinlik zeminlerinin kanımca en önde gelenlerinden birisidir.

Sanart, bir dizi bilim insanının, sanatçının ve aydınının yan yana gelerek kuduğu bir dernek. İki yılda bir belli bir konu çevresinde uluslararası bir sempozyum düzenliyor. Daha önceki sempozyumlar, 'Kimlik ve Mekân' ve 'Sanat ve Tabular' başlıklarını taşıyordu. Bu kez 'Sanat ve Çevre' konusu seçilmişti.

Sempozyumun uzun bir hazırlık sürecinde çeşitli konferans ve atölye çalışması aşamalarında olgunlaştırıldıktan sonra düzenlenmesi tercih ediliyor. Sempozyum süresince sergiler, performanslar, görsel - işitsel etkinlikler, tiyatro çalışmaları, konserler de düzenleniyor. Birçok insan başta bu işleri gerçekleştirmek için gerekli parayı bulmak sıkıntısını göğüsleyerek işi bu noktaya erdirtiyorlar. Bu, yalnızca aydın sorumluluğu ve 'bir şey yapma' ülkü ve çabasıyla göğüslenecek bir serüvendir. Bu yılki çalışmalarda Bilkent Üniversitesi Grafik Tasarım ve Güzel Sanatlar Bölümü öğrencileri de unutulmaması gereken bir etkinlik göstermişlerdir.

Bu yılki çalışmalar 'sanat ve çevre' ilişkisini irdelemeye, çözümlenmeye ve tartışmaya dönüktü. Sunulan tebliğler konuyu enine boyuna irdelemiştir. Benim asıl üstünde durmak istediğim ve Sanart zemininde gözlemlediğim daha farklı bir olgu var.

Günümüz sanatı artık görselliğin tüm olanaklarını içermekte ve bunu adeta bir amaç olarak benimsemektedir. Görsellik, bugün insanının bilinciyle, gövdesiyle, çevreyle, mekânla, zamanla, dolayısıyla da tarih ve coğrafyayla kurduğu tüm ilişkiyi kuşatmaktadır. Bu nedenle bu ilişkileri sorgulama zeminlerinin hiçbirisi görselliğe uzak ya da yabancı değildir.

Marcel Duchamp'ın 1912'de geliştirip uyguladığı 'hazır iş' kavramından sonra, gündelik yaşamda kullanılan herhangi bir şeyin de sanat yapıtı olarak değerlendirilebileceği kabul edilince, 'düzenlemeler' (enstalasyonlar) gösteriler (performanslar) kısacası, en genel anlamıyla 'kavramlara' dayalı (görsel) sanat etkinlikleri bu bağlamdaki yerlerini almaya başlamışlardır.

Ne var ki son olarak Sanart bünyesinde yer alan ve tam da bu anlama gelen üretilere baktığım zaman, epeydir üstünde düşündüğüm çok ciddi bir açmazın gitgide ağırlık kazanmakta olduğunu gördüm. Gerçi, yerleştirme, düzenleme, gösteri kavramlarının gelişmesi ve tümünün görsellik kavramı çevresinde ortaya çıkması alanlar arasındaki geçişliliği artırmış ve sınır çizgilerini büsbütün ortadan kaldırmıştır ama iki temel sorunun bugün karşımızda durmasını da engellememiştir. Bunların ilki, yapılan işlerin daha önce yapılmış, örnekleri görülmüş, benzerleri üretilmiş çalışmalardan daha farklı olmamasıdır. Bu, elbette bir bilme, bilgi sorunudur ve herhalde mutlaka aşılması gerekmektedir. Buna bağlı bir diğer husus ise, artık yapılan her çalışmanın bir 'iş' olarak sunulabilmesi, eleme olanaklarının büsbütün ortadan kalkmasıdır. Kendisi eleştirel olmak isteyen yapıtlar eleştirellikten neredeyse tümüyle uzaklaşmaktadır.

İkinci ve bana göre daha vahim olan sorun ise üretilen yapıtların içinde yer aldığı alanların tanımlarından kaynaklanan karmaşadır. Bugün, çevre düzenlemesiyle 'yerleştirme', 'yerleştirme'yle 'hazır iş', 'gösteriyle tiyatro' arasındaki farklar, sınırlar karıştığı için değil, bunları üreten kişiler bu sınırları bilmediği için birbirine karıştırılmaktadır. Buna bağlı ikinci husus da işlerin yeterince 'cesur', 'aykırı' ve 'sert' olmamasıdır. Her çalışma bir yerde genel kabullere, temel değer yargılarına, genel geçer anlayışlara dayanmaktadır. Bunun içinden bir 'yeni'nin, bir farklı olanın çıkarılması bana mümkün görünmemektedir. Oysa, böylesi bir açılımın yeni'nin dışında bir gerekçesinin ve varoluş nedeninin olması söz konusu değildir. Aksi takdirde 'konvansiyonel' üretimlerle yetinmek belki daha anlamlı olacaktır.

Sanart, bilim çabasının ötesinde ortaya koyduğu çalışmalarla böyle bir fotoğrafın çekilmesine olanak vermiştir. Bu sorunların çözümü de gene ancak Sanart'ın etkinliklerini sürdürmesi ve tartışma ortamını zenginleştirilmesiyle mümkündür.